

Реално у фантастичном

ФАНТАСТИКА

Димитрије Јаничић

Једном сам прочитао мисао да најбоље приче нису сасвим реалне, али никада нису ни сасвим измишљене. Ту мисао потврђује и стваралачка пракса: основа су вероватно стварни догађаји, али је много детаља у изгледу места, учесницима, времену збивања, па и крајњем резултату свега – подешено. Таква „дотеривања“ стварности од приче не направе фантастику, али причу учине пријемчивијом, читљивијом, занимљивијом.

Присталице баш таквих прича са елементима фантастике уживали су у делима Е. А. Поа, Х. Ф. Лавкрафта, Д. Хоторна, У. Лавинове... Не мислим на научну фантастику, она је данас све слабија, јер практично живимо у времену научне фантастике, поготово када су у питању комуникације.

Нова књига Милана Белегишанина *Соба на обали* је таква књига – реалност у фантастици или фантастика у реалности.

Фантастика о којој говоримо је изнедрена из пищевог погледа на свет,

из његовог схватања реалности, његовог односа према свету и животу. Зоран Живковић и Милан Белегишанин данас су можда код нас изразити представници баш такве фантастике у књижевности. Код оба ова писца радња њихових прича догађа се у реалности. Сви поступци јунака, као и средина у којој се радња догађају су реални. Сами јунаци су обични људи које свакодневно срећемо на улици. Додуше код оба ова писца личности нису етнички, национално дефинисани. Те личности могу да припадају било којој етничкој групи, а место где се одиграва радња је одређено као кућа, обала реке, планински врх, спаваћа соба, али никада административно дефинисано – може се догађа у Србији, Француској, Аустралији, Русији...

Док је расплет код Живковића потпуно неочекиван, најчешће у домену фантастичног, код Белегишанина, бар у збирци *Соба на обали* увек је унапред одређен, иако разлог таквог завршетка није објашњен. Радње Белегишанинових прича воде једном чудном крају, крају кога је немогуће претпоставити, али који нам после читања изгледа као нормалан. Може то бити смрт, пролазност, отисак на песку кога брише вода, магла коју ће растерати подневно сунце. После читања остаће нам у устима укус неке благе туге и помирења.

Јунаци Белегишанинове књиге повезани су стварима. То су обичне ствари: сто, орман, лампа, столица, чивилук, тепих, сат, усна хармоника, огледало... Ствари су опет повезане на једној страни са људима, а на другој са пролазношћу. Песак времена који нам цури кроз прсте трајања, прах прошлих дана који се наталожио на познатим ствари-

Милан Белегишанин, „Соба на обали“, Академска књига, Нови Сад 2019, Библиотека Мозаик

ма, тек нагађајућа магла несигурне будућности, неизбежна смрт – све се то наслућује, чак нас на неки начин уводи у читање књиге. А после читања остаје нам непостављено питање: да ли ствари нестају када сећање на власника избледи, јер су биле отисак његов.

Како повезати велики трпезаријски сто на обали реке, на њему чаше и бели столњак са љубављу госпође Марије и Саше, старијег професора са старцем без леве руке који чува тајну њихових сусрета, једино је могуће

сазнати читањем приче. Исто тако је немогуће сазнати како стари орман игра валцер, односно да ли је Марија на каменом престољу необичног острва дочекала свога драгог.

Белегишанин додуше нарушава каноне свакодневице, али се не бави алегоријом. Када би се бавио алегоријама, онда би његова збирка прича изгубила убедљивост. Али, оваква проза није ни бајка, јер у бајци се чуда подразумевају. Да не буде забуне, ово није ни научна фантастика, јер писац уопште не спаја науку и књижевност. Он само има специфичан поглед на свет и догађања у њему.

Некако женски нежно, пажљиво попут миловања, извежбано али не прорачунато, овај аутор везе чипку приче држећи на окупу конце интиме у којој је помешано топло плетиво прошлог са хладноћом данашњег, кончићи снова са тврдом реалношћу битисања.

Песак који бележи трагове на обали велике реке, која их обавезно брише, соба у којој ствари носе отиске некадашњих власника, старац без руке који на специфичан начин све приче повезује у целину, затим симболика 12 ствари, дали су аутору много могућности које је он циљано свео на песковиту плажу речне обале, али су пробудиле и читаочеву имагинацију, претварајући читање у гозбу маште.